

Bo gärde

Bakgrund

Inom stadsdelen Bo ligger Bo gärde, ett 33 hektar stort område som planlades och bebyggdes under tidigt 1960-tal. Dessförinnan var området ett agrart landskap, helt obebyggt förutom Bo gård med tillhörande ekonomibyggnader.

Sverige urbaniserades snabbt från mitten av 1900-talet. Storstadsregionerna expanderade och behovet av fler bostäder var stort. För att möta bostadsbehov, ökande byggkostnader och för att markutnyttjandet skulle vara effektivt blev byggandet av rad- och kedjehus vanligt.

Arkitekturen i villabebyggelsen var rationell och ekonomisk och bottnade ofta i en inhemsk tradition samtidigt som internationella influenser, bland annat England, var tydliga. Planlösningarna var effektiva och välstuderade och villornas funktionsuppdelning redovisades i fasaderna. Trädgårdarna var enkla och lättskötta, prydnadsväxter och gräsmattor blev viktigare än egna odlingar av frukt och grönsaker. Bilen blev allt vanligare och nu planerades också för garage. Allt speglade en ny tid med en växande medelklass.

I den här tidsandan fick Bo gård sin stadsplan, ritad av arkitekttrion Ancker, Gate & Lindegren. Planen antogs 1961 och bebyggelsen uppfördes under tidigt 1960-tal. Området är ett viktigt dokument över denna tid.

Bo gärde med bebyggelse från 1960-talet. Vy mot öster med kvarteret Åran till vänster och Årtullen till höger.

Beskrivning

Kvarteren Årtullen, Åran och Årbladet

Radhusen i kvarteret Årtullen har placerats på tre sidor runt en flack kulle som nästan får karaktär av engelsk "common green". Husen är tillsammans med de i Åran och Årbladet ritade av Stig Westerlind 1962. Fasaderna anknyter till en svensk måttlig tradition, anspråkslös och med fina detaljeringar. Fasaderna är spritputsade med slätputsade dörr- och fönsteromfattningar. De höga sadeltaken är täckta med enkupigt rött lertegel utom i Åran där det är tvåkupigt. Det är symmetriska träfönster med två eller tre lufter och helglasade pardörrar till trädgården. I takfallet en plåtklädd kupa. Mellan varje bostadsdel skjuter en kort utbyggnad i ett plan ut åt bägge håll, åt gatan innehållande garage. Fasadkulören är ljus gråbeige med blått trä utom i Åran där snickerierna på garagen är gula. Planlösningen är rationell och välstuderad. Området har intim småstadskaraktär där förgårdar med rik växtlighet vetter åt gatan. Ett flertal garage har byggts om till rum.

Kvarteret Årtullen.

Kvarteren Spantet och Toften

Rad- och kedjehusen i kvarteren Spantet och Toften är ritade av arkitektfirman Ancker, Gate & Lindegren som också ritat områdets stadsplan. Arkitekturen är innovativ, lågmäld och av mycket hög kvalitet. Bebyggelsen är distinkt utformad med atriumgårdar som bildas genom de olika byggnadskropparnas förhållande till varandra. Området är i princip oförändrat sedan det uppfördes i början på 1960-talet. Byggnaderna är vackert placerade i det öppna parkliknande landskapet. Uttrycket är ljust, intimt och småskaligt, nästan med karaktär av koloniområde.

Spantet

I kvarteret Spantet uppfördes 1963 låga rad- och kedjehus ritade av arkitektfirman Ancker, Gate & Lindegren. Arkitekturen är konsekvent och stramt genomförd. Byggnaderna är uniforma till sin karaktär men där finns små skillnader. De fem norra är kedjehus medan de södra är sammanbyggda till radhus. Byggnaderna är placerade en bit in från gatan. Garagen är placerade i vinkel med gavlarna mot gatan. Mellan de vinkelställda garagebyggnaderna skapas små insynsskyddade uteplatser, atrier, som dessutom är avskärmade mot gatan med låga staket. Längs gatan finns en bred remsa förgårdsmark.

Kvarteret Spantet, fasader mot allmänning

Byggnaderna är uppförda i ett plan med flacka sadeltak, garagen med pulpettak. Taken är klädda med ett rött, relativt ovanligt tegel. Fasaderna är murade med löpskift och tunt slammade, vita. Fönstren, som är i trä, är av varierande utformning. Flertalet är asymmetriska med vädringsfönster eller bara med ventilationsspalt. Dörrarna till uteplatserna är helglasade. Garagens portar har träpanel i blågrå kulör. Planlösningarna är ekonomiska. Kulörerna är genomgående ljusa i vitt, ljusgrått och blågrått.

Kvarteret Spantet, fasad mot gatan.

Kvarteret Toften

Radhusen i kvarteret Toften, ritade av Anker, Gate & Lindegren 1963, har insynsskyddade uteplatser åt gatan inramade av vinkelställda garage. Åt trädgårdssidan skjuter flyglar ut som innehåller vardagsrum. På så sätt bildas intima atriumliknande insynsskyddade rum på varje sida. Byggnaderna är låga med en uttalad horisontalitet. De flacka sadeltaken är klädda med samma sorts taktegel som de i Spantet. Garagen har pulpettak och är högre än de inom Spantet mittemot. Den höga garageväggen är slätputsad åt granntomten. I övrigt är alla fasader murade med löpskift och tunt slammade, vita. Fönstren, som är i trä, är av varierande utformning bland annat med stora glasningar åt trädgårdssidan. Garagen har dubbla portar av gråmålad stående träpanel. Takfoten är inklädd och snickerierna är vita. Mot den breda förgårdsmarken avgränsas ariet liksom i Spantet med ett lågt staket med liggande bräder. Kulörerna är ljusa. Byggnaderna i kvarteren är i princip oförändrade men några entrédörrar har bytts ut och i några fall har träfönster bytts till aluminium. Några garageportar har bytts och några små kulöravvikelser finns. Dessutom finns några tillbyggnader.

Kvarteret Toften.

Kvarteret Viken

Atriumhusen i kvarteret Viken är ritade av arkitekten Günter von Lienen. Ritningarna är signerade 1962. Byggnaderna är uppförda i ett plan utan källare. Väggarna är skalmurade med rött tegel utvändigt. Gestaltningen är modernistisk, bungalowliknande med hög unicitet.

Kvarteret Viken

Fasaderna i atriet är uppglasade med långa fönsterband på tre sidor, bostaden blir på så sätt mycket ljus. Fönstersnickerierna är vitmålade. Planlösningen är rationell med ett senfunktionalistiskt anslag och med referenser till internationell modernism.

Byggnadernas låga horisontalitet, slutenheten utåt och deras varsamma placering i det öppna flacka landskapet, med bred förgårdsmark mot Grönstavägen är ett viktigt karaktärsdrag. Ett par villor har delvis förvanskats men som helhet måste man ändå betrakta gruppen som i huvudsak ursprunglig. Den höga arkitektoniska kvaliteten och det mer ovanliga utförandet motiverar en hög klassning.

Sammanfattande värdering

På Bo gårde utgör radhusen inom kvarteren Åran, Årtullen, Årbladet, Spantet, Viken och Toften en särskilt värdefull kulturmiljö. Radhusen är uttryck för den samhällsplanering som bottnar i samtidens förutsättningar. För att möta ett ökat bostadsbehov, ökande byggkostnader och för att markutnyttjandet skulle vara effektivt blev byggandet av rad- och kedjehus vanligt. Radhusbebyggelsen var rationell och effektiv men med omsorg om material, detaljering och gestaltning.

Gestaltningen av radhusen inom Bo gårde är modernistisk, bungalowliknande med hög originalitet. Differentieringen; från det offentliga rummet (gatan), via det

halvprivata (förgårdsmarken) till det privata (atriet) är tydlig. Atriumhusen med sina kringbyggda innergårdar speglar en ny tid med innovativt tänkande kring bostadsplanering vilket gör byggnaderna arkitekturhistoriskt värdefulla.

Inom kvarteren Toften och Spantet är byggnadernas låga horisontalitet samt varsamma placering i det öppna, flacka landskapet, med Bo gårds gamla trädgård i väster med några höga karaktärsträd, högt miljöskapande och högt upplevelsemässigt värde.

Karaktärsdrag

- Området karakteriseras av en intim småstadskaraktär med radhus, kedjehus och atriumhus med låg horisontell karaktär.
- Byggnaderna i kvarteren Åran, Årtullen och Årbladet karakteriseras av dess branta sadeltak klätt med rött tegel samt spritputsade fasader i gråbeige. Förgårdarna ut mot gatan har en rik växlighet.
- Kvarteren Spantet och Toften har en mycket varsam placering i det öppna flacka landskapet. Byggnaderna är låga med en stark horisontell karaktär. Kvarteren består av kedje- och radhus med vinkelställda garage som bildar en avskild uteplats. Bebyggelsen har ett uniformt formspråk med flacka sadeltak med rött tegel och slammade ljusa fasader.
- Atriumhusen i kvarteret Viken har en starkt modernistisk karaktär med dess med fasader av rött tegel, platt tak samt bred taksarg av brun plåt.

Råd och riktlinjer

Förutom vad som anges i Lidingös kulturmiljöprogram Del 1 gällande vård och underhåll av byggnader ges följande råd:

- Stadsplan från tidigt 1960-tal med radhus, kedjehus samt atriumhus med småstadskaraktär bör bevaras. Området bör inte förtätas.
- Förgårdsmarken med tidstypisk växlighet bör bevaras.
- De olika kvarterens uniforma och enhetliga karaktär bör bevaras.
- Byggnadernas ursprungliga arkitektoniska uttryck bör bevaras och vara vägledande vid renovering.
- Äldre material och byggnadsdetaljer bör bevaras och renoveras med traditionella material och metoder, exempelvis fönster och dörrar i originalutförande.
- Miljön som helhet är känslig för förändringar och antikvarisk sakkunnig bör medverka vid ändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet.